

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทางกฎหมายอาญาเมื่อกล่าวถึงปัญหาเรื่อง “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล” จะพบว่ามีความที่ถกเถียงกันว่านิติบุคคลจะมีความรับผิดทางอาญาได้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งมีข้อถกเถียงกันในทางวิชาการอยู่หลายกรณี ได้แก่ ข้อถกเถียงเกี่ยวกับสภาพของนิติบุคคล ข้อถกเถียงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ข้อถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาการลงโทษ และข้อถกเถียงเกี่ยวกับโทษที่จะลงแก่นิติบุคคล

ปัจจุบันแนวความคิดในเรื่องของความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการยอมรับหลักเรื่อง “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล” มากขึ้น ทั้งในประเทศไทยและประเทศต่างๆ ทั้งในระบบ Civil Law หรือระบบ Common Law ซึ่งต่างก็มีวิธีการแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวโดยใช้นิติวิธี (Juristic Method) ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละระบบกฎหมาย สำหรับประเทศฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบ Civil Law ได้มีการบัญญัติหลักความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ในการแก้ไขปัญหาลักษณะความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล ส่วนในประเทศอังกฤษซึ่งใช้ระบบ Common Law แก้ปัญหาโดยการบัญญัติกฎหมายที่ใช้ตีความพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา คือ Interpretation Act 1889 ที่ให้ตีความคำว่า “บุคคล” (Person) โดยให้หมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วย นอกจากนั้นยังสร้างฐานความผิดทางอาญาสำหรับนิติบุคคลขึ้นใหม่โดยการออก Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007 ซึ่งเป็นการใช้นิติวิธีในแบบ Common Law โดยบทบัญญัติที่เป็นฐานความผิดจะถูกกำหนดโดยฝ่ายนิติบัญญัติ แต่บทบัญญัติที่เป็นบทกำหนดโทษจะถูกกำหนดโดย Common Law ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษได้

สำหรับหลักเรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายไทย เมื่อพิจารณาขอบเขตของความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามแนวคำวินิจฉัยของศาลไทย สามารถแยกกฎหมายที่กำหนดความผิดที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ดังนี้

1. กฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลโดยชัดแจ้ง โดยบทบัญญัติของกฎหมายมีข้อความชัดเจนว่าหากนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมจะต้องมีความรับผิดและโทษตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายที่กำหนดไว้เช่นนี้มีอยู่มากมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 เป็นต้น

2. กฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลโดยปริยาย โดยกฎหมายประเภทนี้บัญญัติตัวผู้รับผิดที่มีฐานะอย่างไรอย่างหนึ่งโดยเฉพาะให้ต้องรับผิด โดยนิติบุคคลสามารถรับโทษทางอาญาได้ในฐานะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายแต่ละฉบับจะกำหนดไว้ ซึ่งนิติบุคคลสามารถมีความรับผิดทางอาญาและรับโทษได้ แม้จะไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติการรถไฟฯขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 เป็นต้น

3. กฎหมายที่ไม่ได้กำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล โดยที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ลงโทษนิติบุคคลทั้งโดยตรงและไม่ได้กำหนดให้มีฐานะอย่างไรอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาในรายละเอียดของเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ในบทบัญญัติของกฎหมายใช้คำว่า “ผู้ใด” ไม่ว่าจะอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา หรือในพระราชบัญญัติต่างๆ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาว่า คำว่า “ผู้ใด” ตามประมวลกฎหมายอาญา และในพระราชบัญญัติต่างๆ นั้น จะมีความหมายรวมถึงนิติบุคคลด้วยหรือไม่ ซึ่งจากแนวคำวินิจฉัยของศาลไทย นิติบุคคลอาจมีความรับผิดทางอาญาได้เช่นเดียวกัน โดยศาลวินิจฉัยในคดีต่างๆ ว่า คำว่า “ผู้ใด” หมายความว่าความรวมถึงนิติบุคคลด้วย เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานเสียนเครื่องหมายการค้า ปลอมเครื่องหมายการค้า ปลอมเอกสาร ชัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และฉ้อโกงประชาชน รวมทั้งตามพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงตัวนิติบุคคลที่จะต้องมีความรับผิดทางอาญา นิติบุคคลนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน การแบ่งแยกนิติบุคคลออกเป็นสองประเภทดังกล่าวนี้อาศัยหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลายประการประกอบกัน เช่น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกฎหมายที่จัดตั้งนิติบุคคล หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่นิติบุคคลดำเนินการ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อำนาจของนิติบุคคล อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน คือ นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งดำเนินกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อ

ประโยชน์ของเอกชน และไม่มีการใช้อำนาจมหาชนแต่ประการใด ส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน คือ นิติบุคคลที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเป็นกฎหมายมหาชนจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ หรือรวมถึงนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายเอกชน แต่มีกิจกรรมที่เรียกว่าบริการสาธารณะและมีการใช้อำนาจมหาชน นิติบุคคลนั้นมักจะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนด้วย

ความแตกต่างระหว่างนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน อาจกล่าวโดยสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การใช้อำนาจของนิติบุคคล นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนจะมีอำนาจทางปกครองหรืออำนาจมหาชน กล่าวคือ อำนาจที่จะจำกัดตัดทอนสิทธิเสรีภาพของเอกชนเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ แต่นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนไม่มีอำนาจดังกล่าว

2. ฐานะของนิติบุคคล นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนมีฐานะเหนือกว่าเอกชน ส่วนนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนจะมีฐานะที่เท่าเทียมกัน

3. การจัดตั้งและการยกเลิก นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนจัดตั้งขึ้นและยกเลิกโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพราะเป็นการจัดตั้งขึ้นโดยอำนาจรัฐ แต่นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนจัดตั้งขึ้นและยกเลิกโดยนิติกรรมหรือสัญญาซึ่งเป็นการแสดงเจตนาโดยอิสระของเอกชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดแบ่งประเภทของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หรือนิติบุคคลมหาชนนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศฝรั่งเศส นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ รัฐ และนิติบุคคลมหาชนอื่นนอกจากรัฐ ซึ่งนิติบุคคลมหาชนอื่นนั้นอาจแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (collectivités territoriales) หรือที่เรียกว่าองค์กรปกครองท้องถิ่น (collectivités locales) และองค์การมหาชน (établissements publics) หรือองค์กรกระจายอำนาจทางการบริหารหรือทางเทคนิค ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อจัดทำบริการสาธารณะแทนรัฐ เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย หรือไปรษณีย์ เป็นต้น

ส่วนประเทศอังกฤษด้วยเหตุที่ระบบกฎหมายของอังกฤษไม่มีการแบ่งแยกกระบวนกฎหมายมหาชนออกจากกระบวนกฎหมายเอกชน ดังนั้น นิติบุคคลมหาชนจึงมีลักษณะในการจัดระบบร่วมกับนิติบุคคลอื่นๆ ทั่วไปของภาคเอกชน โดยแบ่งนิติบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งแยกอธิบายตามลักษณะขององค์กรออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ นิติบุคคลประเภทกลุ่มบุคคล (Corporation aggregate) และนิติบุคคลประเภทนิติบุคคลธรรมดาเพียงคนเดียว (Corporation sole)

สำหรับหลักกฎหมายนิติบุคคลในประเทศไทย แม้ว่าจะมีแนวความคิดในเรื่องของนิติบุคคลมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว โดยแนวความคิดเรื่องนิติบุคคลนั้นเริ่มแรกได้รับอิทธิพลจากระบบ Common Law ของประเทศอังกฤษ และปรากฏอย่างชัดเจนเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพหนึ่ง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายแพ่งเยอรมัน แต่ในระยะแรกไม่ได้มีการแบ่งแยกประเภทของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนออกจากกันอย่างชัดเจนนัก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ใหม่ โดยยกเลิกบทบัญญัติที่ให้กระทรวง ทบวง กรม มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งเดิมบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การปรับปรุงแก้ไขดังกล่าวสันนิษฐานว่าผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประสงค์ที่จะให้มีการแยกนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนออกจากนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ดังนั้น นิติบุคคลในกฎหมายไทยในปัจจุบันจึงมีการแบ่งออกเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยในส่วนของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นได้มีการยอมรับเรื่องฐานะความเป็นนิติบุคคลของนิติบุคคลมหาชน โดยถือว่าหน่วยงานใดของรัฐจะมีฐานะเป็นนิติบุคคลมหาชนหรือไม่ ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายว่ามีการบัญญัติรับรองให้หน่วยงานนั้นเป็นนิติบุคคลหรือไม่ ถ้ามีการบัญญัติรับรองไว้หน่วยงานนั้นก็มีความเป็นนิติบุคคล แต่ถ้าไม่มีการบัญญัติรับรองไว้หน่วยงานนั้นก็ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การศึกษาค้นคว้าในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน อันเนื่องมาจากการพัฒนาของสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น การดำเนินธุรกิจประกอบกิจการต่างๆ มักทำในรูปของนิติบุคคลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน ทำให้นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนมีส่วนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น และการดำเนินการต่างๆ เหล่านั้นอาจมีการกระทำบางอย่างที่เป็นการผิดกฎหมายด้วย อีกทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของนิติบุคคลอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมส่วนรวมได้มากกว่าการกระทำผิดของบุคคลธรรมดา แนวความคิดดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลดังที่แยกประเภทไว้ข้างต้นที่อธิบายมานั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนเป็นสำคัญ

ในส่วนของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน แม้จะดำเนินกิจกรรมบริการสาธารณะและมีการใช้อำนาจมหาชนก็ตาม ซึ่งในเรื่องการใช้อำนาจมหาชนนั้นในตอนต้นศตวรรษที่ 19 มีหลักสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักความไม่ต้องรับผิดชอบของอำนาจมหาชน (irresponsabilité de la puissance publique) ซึ่งหมายความว่า รัฐไม่ต้องรับผิดชอบใดๆ ต่อความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็น เอกสิทธิ (prérogatives) ประเภทหนึ่งของรัฐ อย่างไรก็ตาม แนวความคิดดังกล่าวนี้ก็ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาและมีการเปลี่ยนแปลงไปในที่สุดว่ารัฐหรือฝ่ายปกครองต้องรับผิดชอบต่อตนเอง โดยมิวิวัฒนาการของแนวความคิดอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของความรับผิดชอบทางแพ่งและความรับผิดชอบทางปกครองเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่การดำเนินกิจกรรมบริการสาธารณะหรือการใช้อำนาจมหาชนของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการดำเนินกิจกรรมภายใต้ขอบอำนาจตามกฎหมายมหาชนที่ให้อำนาจแก่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นๆ เองก็ตาม แต่การดำเนินกิจกรรมหรือความไม่รอบคอบประมาัดระวังในการดำเนินกิจกรรมก็สามารถที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชน ซึ่งมีผลที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาได้เช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าในเรื่องของความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน เพื่อที่จะศึกษาถึงแนวความคิดว่าด้วยความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลโดยทั่วไปว่า นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นสามารถมีการกระทำความผิดทางอาญาได้หรือไม่ และหากนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนสามารถมีการกระทำความผิดทางอาญาได้แล้ว นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนสมควรที่จะได้รับโทษทางอาญาหรือไม่ การลงโทษทางอาญาแก่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาหรือไม่เพียงใด อีกทั้งการกำหนดโทษทางอาญาที่จะลงโทษแก่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นควรจะเป็นอย่างไร จึงเป็นที่มาของเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเรื่องหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน
3. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน รวมถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษและโทษทางอาญาที่จะลงแก่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

1.3 สมมติฐานการศึกษา

แนวคิดในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส มีขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ซึ่งครอบคลุมไปถึงนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนบางประเภทด้วย ในขณะที่กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทย ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ หากนำเอาแนวคิดในการขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสที่กำหนดให้นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนบางประเภทมีความรับผิดชอบทางอาญาและรับโทษทางอาญามาปรับใช้ในประเทศไทย อาจไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบัญญัติความผิดทางอาญาและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คาดว่าจะเป็นข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดเรื่องหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน
3. ทำให้ทราบถึงแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน รวมถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษและโทษทางอาญาที่จะลงแก่นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล โดยศึกษาเฉพาะกรณีความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศนั้นจะได้ศึกษาถึงแนวคิด ความเป็นมาและการพิจารณาในการกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน วัตถุประสงค์ของการลงโทษ และการกำหนดโทษทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน โดยศึกษาเปรียบเทียบจากทั้งประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law โดยเลือกศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส และประเทศที่ใช้ระบบ Common Law โดยเลือกศึกษาจากประเทศอังกฤษ ในส่วนของกฎหมายไทยนั้นจะมุ่งเน้นที่การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน และการปรับใช้แนวคิดเรื่องความรับผิดอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนในประเทศไทย

1.6 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ สิ่งตีพิมพ์ทางกฎหมาย ข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งคำพิพากษา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมารวบรวมและวิเคราะห์ให้เป็นระบบ โดยอาศัยหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบ Civil Law และประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบ Common Law เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป